

БІБЛІОГРАФІЯ МИСТЕЦТВОЗНАВЧА — галузь бібліографічної діяльності, що подає інформацію про літературу з мистецтвознавства та твори мистецтва. Зародження вітчизн. Б. м. відбулося у 18 ст. Один із перших галуз. бібліогр. покажчиків — «Драматический словарь, или Показание по алфавиту всех Российских театральных сочинений и переводов с означением имен известных сочинителей, переводчиков и создателей музыки, которые когда-либо были представлены на театрах, и где, и в которое время напечатаны» (Москва, 1787). Словник містить відомості за 1730–87, дає уявлення про репертуар театру того часу. Розвиток Б. м. починається з розквітом мистецтва наприкінці 19 — поч. 20 ст. У цей час мистецтвознавство, об'єднавши питання теорії, історії та худож. практики мистецтва, оформляється в самост. науку. Літ-ру з питань мистецтва відображали в універсал. покажчиках або галуз. посібниках з гуманітар. наук, зокрема «Опыт российской библиографии...» (1813–16) В. Сопикова, «Роспись российским книгам для чтения из библиотеки Александра Смирдина» (1905), що містили опис літ-ри від 18 ст. до 1856. Прикладом універсал. покажчиків є каталоги великих книжк. магазинів. У 60–70-і рр. такі бібліогр. праці створили П. Єфремов — «Систематическая роспись книгам, продающимся в книжном магазине Ивана Ильича Глазунова...» (1867) та В. Межов — «Систематический каталог русским книгам, продающимся в книжном магазине Александра Федоровича Базунова...» (1869). У цих виданнях розділ «Мистецтво» має детал. рубрикацію. У 2-й пол. 19 ст. з'явилися галуз. посібники, де подано матеріали про рос. художників та драм. артистів, медальєрне мистецтво, живопис, арх-ру, нар. музику, зокрема в багатотом. «Русской исторической библиографии» (1882–90) В. Межова. У спец. розділах щорічника братів П. і Б. Ламбіних «Русская историческая библиография» (1861–84) зібрано літературу з історії мистецтва та майстерності, біографії художників і артистів. Широко представлена література з мистецтва в «Библиографическом указателе русской этнографической

литературы о внешнем быте народов России 1700–1910 гг.» (1913) Д. Зеленіна, у посібнику А. Мезьєра «Русская словесность с XI по XIX столетие включительно» (ч. 1–2, 1899–1902; усі — С.-Петербург). Значну частину бібліогр. матеріалів опубл. у період. вид.: «Ежегодник императорских театров», «Русская музыкальная газета», «Библиофил» та ін. Наприкінці 19 — поч. 20 ст. з'явилися біобібліогр. покажчики, зведені бібліогр. праці з окремих тем, видів і питань мистецтва: «Музыкальные альманахи XVIII столетия» (1882) та «Обозрение литературы по театру и музыке за 1889–1891 гг.» (1893) М. Лісовського, «Библиография напечатанных в России в 1865–1876 гг. книг и статей по части искусств и археологии» (1884) В. Межова і М. Собка; праця А. Молчанова «Александр Николаевич Серов» (1888); «Подробный словарь русских гравированных портретов» (в 4-х т., 1886–89) та «Подробный словарь русских гравированных портретов XVI–XIX вв.» (в 2-х т., 1895) Д. Ровинського, «Русские иллюстрированные издания XVIII и XIX столетий. 1720–1870» В. Верещагіна (1898; усі — С.-Петербург), «Каталог русских иллюстрированных изданий. 1725–1860» (в 2-х т., Москва, 1914–15) М. Обольянінова. У цих книгах наявні відомості і про укр. митців, хоч переважно і без вказівки на їхнє походження. У вид. «Матеріали до словника українських гравірів» (К., 1926) П. Попова подано відомості про гравірів, українців з походження і тих, які працювали в Україні та для України. Опис праць образотвор. та ужитк. мистецтва, архітектури, скульптури, живопису, опубл. від 18 ст. до 1922, здійснено у покажч. О. Вольценбурга «Библиография изобразительного искусства» (в 2-х вып., С.-Петербург, 1923). «Указатель книг и статей по вопросам искусства. Живопись, скульптура, архитектура» (Москва, 1919) М. Лаврського відображає літературу від серед. 18 ст. до 1918 (україніки виділені в окремий розділ). Багатим джерелом інформації з питань мистецтва є «Бібліографічний покажчик статей по музейництву і мистецтву, поміщених у "Ділі" в річниках I–XLV. 1882–1927 рр.» (Л., 1995). Найповнішою зі збірок, що дають іконогр. відомості про укр. кобзарів 19–20 ст., є зб. «Портреты украинских кобзарей О. Сластіона» (К., 1961). Її цінність полягає в тому, що автор. написи на портретах містять біогр. відомості, а також дані про репертуар. Найбільшим бібліогр. зводом з питань світ. мистецтва та архітектури є прикнижні списки літ-ри у 6-томнику «Всеобщая история искусств» (Москва, 1956–65). У кожному томі розділ «Библиография» містить від 300 до 800 назв альбомів, книг, статей, надрук. від 1829 до 1964. Матеріал групується за країнами та видами мистецтв. Книги з питань архітектури, що вийшли 1709–1938, описані та частково

анотовані в системат. покажч. «Библиография по архитектуре» (Москва, 1940) З. Виноград. Спец. бібліогр. покажч. «Театральная периодика» (в 2-х ч., Москва; Ленинград, 1940–41) В. Вишневського в хронол. порядку подає журнали, газети, період. збірники та афіші від 1774 до 1940. Важл. покажчиком із кінознавства є анотов. бібліографія Ю. Рубінштейна «Книги о кино. 1917–1960» (Москва, 1962). Осн. джерелом відображення мистецтвознав. літ-ри 19–20 ст. іноз. мовами є праця Й. Шлоссера «Die Kunstliteratur: Ein Handbuch zur Quellenkunde der neueren Kunstgeschichte» (Wien, 1924), 15-том. щорічник «Internationale Bibliographie der Kunstwissenschaft. 1902–1918» (Berlin, 1903–20) та 53-том. щорічник «Répertoire d'art et d'archéologie: Dépouillement des périodiques, bibliographies des ouvrages d'art français et étrangers. 1910–1949» (Paris, 1910–53). Осн. джерелами інформації про іноз. мистецтвознавчі видання, які знаходяться в Україні та країнах СНД, є зведені бюлетені надходжень до б-к. Про іноз. книги, видані 1949–53, повідомляє «Сводный каталог новых иностранных книг по искусствоведению, поступивших в крупнейшие библиотеки СССР в 1949–1953 гг.» (Москва, 1956). Бібліогр. інформацію про нову вітчизн. та зарубіжну літературу готував Н.-д. центр «Інформкультура» спільно з Рос. держ. б-кою. 1982–93 виходив покажч. «Общие проблемы искусства», де подано праці з теорії та історії мистецтва, методології мистецтвознавства і худож. критики. Праці з окремих видів мистецтв представлені у покажчиках: «Музыка» (від 1973), «Изобразительное искусство» (від 1974; від 1994 публікує матеріали, що входили до покажч. «Общие проблемы искусства»), «Зрелищные искусства» (від 1983).

В Україні оператив. джерелами Б. м. є поточні видання Книжк. палати: «Літопис книг», «Літопис журнальних статей», «Літопис газетних статей», «Нові видання України», в яких мистецтвознавча література подана в розділі «Мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Фотографія. Музыка» та низці суміж. розділів. Інформацію з питань мистецтвознавства, музики та видовищ. мистецтв відображає укр. реферат. ж. «Джерело» (засн. 1995) у спец. серії — «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво». Інформ. центр з питань культури і мистецтва спільно з Держ. респ. б-кою УРСР ім. КПРС (нині *Парламентська бібліотека України Національна*) 1973–88 видавали поточні бібліогр. списки з окремих видів мистецтва: «Музыка», «Образотворче мистецтво», «Театр», від 1989 — об'єдн. у покажч. «Загальні питання мистецтва», від 1996 — «Мистецтво». «Літопис образотворчих видань» (1937–90, від 1996) містить іменні покажчики художників, авторів текстів, персоналій, покажчики назв альбомів, комплектів листівок, серій; спец. інформацію про усі види образотвор. видань України, інформацію про ілюстратив. матеріал із журналів та період. збірників. Поточні бібліогр. покажчики — база для подальшої

роботи в галузі Б. м., зокрема для створення ретроспектив. покажчиків. Так, зведена бібліографія про друк. твори образотвор. мистецтва та література з мистецтвознавства представлені у вид. «Образотворче мистецтво Радянської України. 1917–1966» (Х., 1966); покажчиках до 5-го і 6-го томів «Історії українського мистецтва» (К., 1967–68), «Образотворче мистецтво Радянської України» (К., 1982). Держ. респ. бібліотека УРСР видала серію рекомендац. бібліогр. покажчиків «Мистецтво — народу»: «Митці Радянської України» (1978), «Образотворче мистецтво Радянської України» (1982), «Митці Радянської України — лауреати Державної премії Української РСР ім. Т. Шевченка» (1983), «Велика Вітчизняна війна в українському образотворчому мистецтві», «Кіномистецтво Радянської України» (обидва — 1985), «Образ сучасника в українському образотворчому мистецтві» (1987). У покажч. «Українське образотворче мистецтво: Дожовтневий період» (К., 1984) подано літературу про виникнення і шляхи розвитку укр. образотвор. мистецтва, творчість окремих митців від часів Київ. Русі.

Бібліографія україномов. і російськомов. опублік. праць про творчість майстрів, які працювали на території України, наводиться у біогр. довіднику «Зодчі України кінця XVIII — початку XX століть» (К., 1999) В. Тимофійєнка, покажч. «Товарищество южнорусских художников: В 2-х вып.» (О., 1997); про розвиток різних жанрів і видів мистецтва Закарпаття — «Мистецтво Закарпаття» (Уж., 1978). Декор.-прикладне мистецтво представлено у покажчиках «Народна творчість України» та «Гончарство України» (обидва — К., 1989). Бібліогр. відомості містить 4-том. довідник-каталог «Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР» (К., 1983–86), що подає відомості про пам'ятки містобудування та архітектури, які охороняються державою. Відомості про стан гончар. промислу в Україні та поза її межами, проблеми відродження й популяризації мистецтва кераміки містить покажч. публікацій 1975–85 «Українська народна декоративно-вжиткова творчість» (К., 1990). Бібліогр. покажч. «Полтавський художній музей. 1919–1994» (П., 1994) подає дані про окремі видання, рекламн.-довідк. матеріал, статті про історію музею, долю його колекцій, книгозбірні, архіву. Інформацію про муз. літературу містять «Музична література УРСР. 1917–1965» (Х., 1966); «Музичні видання України. 1966–1971: У 2-х ч.» (К., 1977; 1981) В. Погорелова. Відомості про нотні видання відображає «Літопис нот» Книжк. палати України (1954–90, від 1996). Покажчик містить дані про окремо видані муз. та муз.-сценічні твори, збірники муз. творів; навч. і навч.-метод. нотні видання; муз. твори, опубл. у періодиці. Анотовані покажчики літ-ри серії «Майстри мистецтва України» подають відомості про літературу з історії укр. театру: «Корифеї українського театру» (О., 1955), «Український радянський драматичний театр», «Український радянський оперний театр» (обидва —

Харків, 1957). Інформацію про драм. театр містить покажч. «Український драматичний театр» (К., 1988). Історію, розвиток і сьогодення театр. життя Тернопільщини простежує бібліогр. покажч. «Театральна Тернопільщина» (Т., 2001).

Література з міжнар. мист. зв'язків і мистецтва укр. зарубіжжя, що вийшла друком 1987–91, зібрана у покажч. «Культура і мистецтво України. 1987–1991. Ч. 2: Мистецтво України. Міжнародні і культурно-мистецькі зв'язки. Культура і мистецтво українського зарубіжжя» (К., 1995). Матеріали про життя і творчість митців укр. діаспори містить покажч. «Українські митці поза Батьківщиною» (Х., 2001).

Рекомендована література

1. Зубов Ю. С. и др. Библиография искусства. Москва, 1958;
2. Острой О. С. История искусствovedческой библиографии в России. С.-Петербург, 1994;
3. Цинковська І. І., Юхимець Г. М. Проблеми іконографічного забезпечення української біографістики // Бібліотека. Наука. Культура. Інформація: Наук. пр. НБУВ. К., 1998. Вип. 1;
4. Вони ж. Опис аркушевих образотворчих документів. К., 2000.

Л. П. Польовик

Бібліографічний опис:

Бібліографія мистецтвознавча / Л. П. Польовик // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-41916>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).